

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 29.4.2009
COM(2009) 209 konč.

**SPOROČILO KOMISIJE SVETU, EVROPSKEMU PARLAMENTU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Napredek pri izvajanju sedmega okvirnega programa Evropske skupnosti za raziskave

{SEC(2009) 589}

1. UVOD

Znanstvene raziskave so gibalno pridobivanja in izkoriščanja znanja ter porajanja idej in rešitev, ki spodbujajo gospodarsko rast, konkurenčnost in zaposlovanje, obenem pa so tudi izhodišče pri iskanju odgovorov na dolgoročne izzive, kot so podnebne spremembe in staranje prebivalstva. Najpomembnejši cilj sedmega okvirnega programa Evropske skupnosti za raziskave¹ (7OP) je oblikovanje Evropskega raziskovalnega prostora, nekakšnega evropskega notranjega trga za raziskovalce, znanstvena dognanja in tehnologijo, ki bo z večjo konkurenco, boljšim usklajevanjem raziskovalnih dejavnosti in večjim posvečanjem pozornosti pomembnim družbenim izzivom pri programih in politikah spodbujal znanstveno in tehnološko odličnost. Težišče znanstvenih in tehnoloških prednostnih nalog 7OP je trajnostni razvoj, zato je ta program osrednjega pomena za izvajanje lizbonske strategije, zlasti kot podpora evropskemu trajnostnemu razvoju v globaliziranem gospodarstvu ter preoblikovanju v dinamično, nizkoogljično in na znanju temelječe gospodarstvo, ki se odziva na potrebe družbe.

Dolgoročni izzivi iz časa pred krizo niso izginili in cilji lizbonske strategije so danes bolj pomembni kot kadar koli prej. Kot odgovor na te izzive in za ustvarjanje podlage za okrevanje gospodarstva je zdaj čas za večja vlaganja v raziskave in inovacije, in ne za nižanje tovrstnih stroškov.

To poročilo vsebuje oceno napredka pri izvajanju programa 7OP, in opredelitve preostalih nalog pri doseganju prvotno zastavljenih ciljev. S tem poročilom Komisija izpolnjuje zakonsko obveznost iz Sklepa ES o 7OP² in ustvarja podlago za vmesno oceno programa, ki mora biti pripravljena do leta 2010³. Priloženi delovni dokument služb Komisije vsebuje več podrobnosti o obravnavanih temah.

2. ZAČETEK VELIKOPOTEZNEGA IN KOMPLEKSNEGA PODVIGA

Obseg in področje uporabe programa 7OP sta v primerjavi z FP6 bistveno širša. Program 7OP v sebi združuje kontinuiteto in novosti. Ohranjeni so preizkušeni elementi programa FP6, kot so štipendije Marie-Curie, podpora evropskim raziskovalnim infrastrukturam in dejavnostim EURATOM ter financiranje Skupnega raziskovalnega središča kot vira trdne in neodvisne znanstvene in tehnične podpore politikam EU. Obenem pa 7OP pri vsebini in izvajanju uvaja novosti in radikalne inovacije, ki zahtevajo poenostavitev in spremembe v upravljanju.

Podatki, ki so na voljo za leti 2007 in 2008, kažejo, da se je 7OP začel uspešno izvajati:

- Odzivi znanstvene skupnosti na razpise za zbiranje predlogov kažejo na veliko povpraševanje po raziskavah na ravni Skupnosti. Prejetih je bilo skoraj 36 000 predlogov

¹ Leta 2007 sta se začela dva sedma okvirna programa v skladu s Pogodbo ES in Pogodbo Euratom (s skupnim imenom „7OP“). Informacije o ciljih in zgradbi programa FP7 ter njegovem dosedanjem izvajanju so mdr. na voljo v letnih poročilih za leti 2007 in 2008: <http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=reports>.

² Člen 7(2) UL L 412, 30.12.2006, str. 1.

³ To poročilo se opira na mnenje Evropskega svetovnega odbora za raziskave (ERAB) z dne 19. februarja 2009, ki je priložen delovnemu dokumentu služb Komisije.

in več kot 5 500 jih je bilo izbranih za financiranje. Ob upoštevanju dvostopenjskega izbirnega postopka znaša skupna stopnja udeležbe 21,7 %.

- Kakovost ocenjevalnega postopka je na priznani visoki ravni: 91 % ocenjevalcev je navedlo, da je kakovost ocenjevalnega postopka enaka ali boljša od nacionalnih ocenjevanj, v katerih so sodelovali.

Videti je, da se novi pristopi, uporabljeni v 7OP, obrestujejo:

- Glede na več kot 11 000 predlogov, prispelih na prvi razpis, je uspeh Evropskega raziskovalnega sveta (ERS) očiten. V prestižnih raziskovalnih ustanovah v vsej Evropi se je na podlagi prvih razpisov v okviru shem ERS za začetno in napredno pomoč že začelo več kot 500 pionirskih raziskovalnih projektov.
- Vzpostavljenih je bilo pet velikih javno-zasebnih partnerstev, skupnih tehnoloških pobud, ki so vse neodvisne pravne osebe v skladu s členom 171 Pogodbe ES: pobuda za inovativna zdravila (IMI), pobuda za vgrajene računalniške sisteme (ARTEMIS), pobuda „Čisto nebo“, pobuda o nanoelektroniki (ENIAC) in pobuda za gorivne celice in vodik (GCV). ARTEMIS in ENIAC sta zagnala projekte na podlagi prvega razpisa in sta pravkar objavila vsak svoj drugi razpis. Druge skupne tehnološke pobude so objavile prve razpise, v okviru katerih trenutno potekajo ocenjevanja in izbira prvih projektov.
- Povpraševanje po sredstvih iz Sklada za financiranje na osnovi delitve tveganja (Risk Sharing Finance Facility – RSFF) je bilo veliko od njegove ustanovitve junija 2007: do začetka leta 2009 je bilo odobrenih 30 transakcij RSFF, vrednost podpisanih posojil pa je dosegla 2 milijardi EUR.
- Za zagotovitev učinkovitega upravljanja vedno večjega proračuna 7OP sta bili brez neposrednega povečanja števila osebja Komisije ustanovljeni dve agenciji, in sicer Izvajalska agencija za raziskave in Izvajalska agencija ERS.
- Udeležba v 7OP je bila poenostavljena: zaradi ustanovitve novega jamstvenega sklada predhodna preverjanja finančne sposobnosti niso več potrebna, centralni sistem prijave pa omogoča enkratno predložitev dokumentacije. Potreba po predložitvi revizijskih potrdil in predhodnem preverjanju finančne sposobnosti se je v primerjavi z FP6 zmanjšala za desetkrat.

Nekatera vprašanja zahtevajo nadaljnjo pozornost in razmislek:

- Usklajeni skupni delež udeležbe MSP v izbranih predlogih posebnih programov „Sodelovanje“ in „Zmožljivosti“, izračunan glede na zahtevani prispevek ES, znaša približno 11 %.
- Stopnja udeležbe v 7OP je pri večini novih držav članic podpovprečna, finančni prispevki Skupnosti pa so višji: udeleženci iz EU-12 so prejeli skoraj 5 % skupno zahtevanega prispevka 7OP ob sicer zgolj 2,8-odstotnem deležu držav EU-12 v skupnih notranjih izdatkih za raziskave in razvoj.

3. NAPREDEK PRI DOSEGANJU CILJEV 7OP

3.1 Uresničevanje Evropskega raziskovalnega prostora

Decembra 2008 so države članice sprejele skupno vizijo Evropskega raziskovalnega prostora (ERP) za leto 2020⁴. Z ljubljanskim procesom so se zavezale k sodelovanju pri uresničevanju te vizije v skupnem partnerstvu s Komisijo. Vizija ERP predvideva prave pogoje in spodbude za učinkovite raziskave ter vlaganja v raziskave in razvoj. „Evropska dodana vrednost“ se ustvarja s spodbujanjem zdrave konkurenčnosti glede na odličnost (zlasti med raziskovalci), ki jo omogoča prost pretok raziskovalcev, znanstvenih dognanj in tehnologije („peta svoboda“), in hkratno podporo usklajevanju med vlagatelji v raziskave ter sodelovanju med gospodarstvom in visokim šolstvom.

7OP s štirimi posebnimi programi, od katerih ima vsak določen cilj, usmerja prizadevanja po uresničenju ERP:

Program SODELOVANJE: doseganje vodstva EU na ključnih znanstvenih in tehnoloških področjih s podpiranjem sodelovanja pri R&R ter odprte inovativnosti

Instrumenti programa „Sodelovanje“ za skupne raziskave gospodarstvu in visokemu šolstvu omogočajo sodelovanje v okolju „odprte inovativnosti“, ki prispeva k prostemu pretoku znanja in tehnologij. Evropska dodana vrednost in strukturni učinki glede na ERP sta ne glede na obseg in področje uporabe instrumenta odločilna kriterija pri izbiranju prednostnih tem. Manjši raziskovalni projekti sicer lahko zadostijo zahtevam posameznih raziskovalnih skupin ali posebnim potrebam politik, vendar je 7OP prepoznal potrebo po strateškem pristopu pri doseganju vodstva v znanosti in tehnologiji ter pri oblikovanju ERP, pri katerem so v ospredju večji programi ter strateške pobude z širšim področjem uporabe in kritično maso: skupne tehnološke pobude in javno-zasebna partnerstva, t. i. pobude iz člena 169, s katerimi EU sodeluje v raziskovalnih programih, ki jih države članice izvajajo skupaj.

Skupne tehnološke pobude predstavljajo inovativen pristop k javno-zasebnim partnerstvom, njihova ustanovitev kot „organov Skupnosti“ pa je bila dolgotrajna in težavna. Prezgodaj je še za oceno, ali bodo imele skupne tehnološke pobude pričakovani učinek v smislu pospeševanja tehnološkega vodstva EU v ključnih področjih, vendar se v poenostavljenem okviru zdijo obetavne za povečanje vlaganj EU v raziskave v prihodnosti. V okviru 7OP so se začele tri nove pobude iz člena 169: program za pomoč iz okolice pri samostojnem življenju, EUROSTARS⁵ in evropski metrološki raziskovalni program. Izkušnje s prvo pobudo iz člena 169 v programu FP6, partnerstvom evropskih držav in držav v razvoju na področju kliničnih študij in shemo ERA-NET kažejo, da takšno sodelovanje nacionalnih programov lahko obrodi sadove, tudi v smislu morebitnih prihodnjih pobud za skupno izvajanje programov.

Program ZAMISLI: spodbujanje ustvarjalnosti in odličnosti evropskih raziskav

Evropski raziskovalni svet je postal eden vidnejših in vplivnejših dejavnikov Evropskega raziskovalnega prostora. S proračunom približno 7,5 milijarde EUR za obdobje sedmih let zagotavlja stabilno podporo pionirskim raziskavam v Evropi s kritično maso, ki je dosegljiva le na ravni EU. Številne države članice EU so prepoznale prednosti vseevropske konkurence

⁴ Vizija ERP za leto 2020, ki jo je 2. decembra 2008 sprejel Svet za konkurenčnost, gl. dok. 16767/08.

⁵ Predlog BONUS je treba predložiti pred koncem leta 2009.

in dodelile nacionalna nepovratna sredstva kandidatom, ki so bili v izbirnem postopku ERS sicer dobro ocenjeni, vendar sredstev niso prejeli.

Najpomembnejši dosežek je bila ustanovitev neodvisnega znanstvenega sveta, ki ga sestavljajo eminentni znanstveniki. Ta je samostojno oblikoval znanstveno strategijo za pionirske raziskave v Evropi in v sodelovanju s Komisijo vzpostavil strukture in mehanizme za podeljevanje nepovratnih sredstev za raziskovalce na vseh raziskovalnih področjih in izključno na podlagi odličnosti.

Čeprav so izzivi, povezani z organizacijo medinstitucionalne operacije v takšnem obsegu, sedaj za nami, ne smemo zaspati na lovorikah. V letu 2009 je treba zaključiti prehod z izvedbene strukture v Izvajalsko agencijo ERS. Potrebna bi bila neodvisna ocena ERS, ki bi ponudila objektivni vpogled v ta navidez hitri uspeh in razkrila mesta za izboljšavo. To bi pripomoglo k trajni uspešnosti ERS kot enega najpomembnejših dejavnikov pravega Evropskega raziskovalnega prostora.

Program ČLOVEŠKI VIRI: s „pretokom možganov“ do krepitev človeškega potenciala v evropskih raziskavah

Število prijav v prvih razpisih kaže, da so štipendije Marie-Curie, ki jih ponuja program ČLOVEŠKI VIRI, tako zaželeni kot še nikoli. Te štipendije prispevajo k uravnoteženemu „pretoku možganov“ tako na evropski kot na svetovni ravni ter k ustvarjanju visokokakovostne in mobilne evropske delovne sile v raziskavah in razvoju. Vendar bi bilo gospodarsko-univerzitetne štipendije mogoče še izboljšati z boljšo komunikacijo z gospodarstvom in MSP.

Program ZMOGLJIVOSTI: Povečanje zmogljivosti za raziskave in inovacije v Evropi

Za vse ukrepe v okviru programa „Zmogljivosti“ vlada veliko zanimanje, zlasti za ukrepe, povezane s podporo MSP in združenjem MSP.

Omejevalni dejavnik pri uresničevanju 44 prednostnih infrastrukturnih projektov, ki so strateškega pomena za Evropo in jih je kot take označil „Evropski strateški forum za raziskovalne infrastrukture“ (ESFRI), je pomanjkanje sredstev na ravni Skupnosti in na nacionalni ravni ter nezadostno povezovanje z drugimi finančnimi instrumenti (EIB, strukturni skladi). S sprejetjem novega pravnega okvira bi pospešili razvoj evropskih raziskovalnih infrastruktur in jim zagotovili varnost finančnega načrtovanja. Najnaprednejše mednarodno omrežje na svetu, GEANT, temelji na inovativni hibridni omrežni tehnologiji in vrsti uporabniško usmerjenih storitev in tako omogoča sodelovanje raziskovalcev z vsega sveta. V povezavi z omrežjem GEANT, e-infrastruktura projekta EGEE (Enabling Grids for E-Service – Vzpostavitev nadomrežij za E-znanost) omogoča znanstvenikom dostop do računalniških virov po vsem svetu.

Dejavnosti „Raziskovalnega potenciala“ in „Regij znanja“ so učinkovite pri nastajanju medregionalnih znanstvenih zmogljivosti, predvsem v konvergenčnih regijah, vendar jim za večji učinek primanjkuje sredstev, zlasti v novih državah članicah. Z boljšo in ciljno usmerjeno uporabo strukturnih skladov, ki so v obdobju 2007–2013 za raziskave in inovacije predvideli sredstva v približno enaki višini kot 7OP, bi v povezavi s cilji in instrumenti programa 7OP lahko storili veliko več za dvig ravni znanstvene in tehnološke odličnosti v vsej EU.

Okrepili smo prizadevanja za partnerstvo med raziskavami in družbo na evropski ravni. Nova shema financiranja omogoča organizacijam civilne družbe sodelovanje v 7OP in družbene platforme razvijajo raziskovalne načrte, na primer o vprašanjih, kot je socialno kohezivno urbano okolje.

Kar zadeva ERP, 7OP s podporo odprti metodi koordinacije in razvoju partnerstev ERP v skladu z ljubljanskim procesom prispeva k razvoju skladnejših in bolj usklajenih raziskovalnih politik v Evropi.

3.2 Prispevanje k trajnostnemu razvoju

Eden glavnih ciljev 7OP je prispevek k trajnostnemu razvoju, odzivanje na potrebe gospodarstva in družbe ter v skladu z drugimi politikami in instrumenti ustvarjanje nizkoogljičnega in na znanju temelječega gospodarstva.

Odzivanje na interdisciplinarne izzive, družbene potrebe in prednostne naloge politik...

7OP daje posebno težo družbenim izzivom in odzivanju na prednostne naloge politik Skupnosti. Zato je bilo v prvih dveh letih izvajanja 7OP 44 % sredstev programa „Sodelovanje“ dodeljenih interdisciplinarnim raziskavam, povezanih s temami obnovljene **strategije za trajnostni razvoj**, zlasti z okoljem, energijo, hrano, kmetijstvom in biotehnologijo, pri čemer sta bila ključna elementa skupni tehnološki pobudi „Čisto nebo“ ter „Vodik in gorivne celice“.

7OP igra pomembno vlogo pri spopadanju z **okoljskimi izzivi**, zlasti v okviru svežnja ukrepov za podnebne spremembe in obnovljivo energijo. Ta vključuje tudi teme, kot so biološka raznovrstnost, zajezeitev posledic naravnih nesreč in opazovanje zemlje.

V odgovor na **zdravstvene izzive in izzive demografskih sprememb** 7OP podpira razvoj novih orodij in storitev za upravljanje medicinskega znanja ter za uvajanje novosti v zdravstvenem varstvu, zlasti v okviru programa Zdravje (predvsem pobude za inovativna zdravila), programa IKT za zdravje, pobuda za vodilni trg E-zdravje, program za pomoč iz okolice pri samostojnem življenju in IKT za prijetno staranje.

7OP je pomembno okrepil prizadevanja na področju **varnostnih izzivov** (npr. s financiranjem pobud s področja biološkega terorizma) tako za razvoj tehnologij za odzivanje na krizne dogodke kot tudi za razumevanje psihološke razsežnosti in pripravljenosti, ki sta pomembna elementa pri preprečevanju ter kriznem in postkriznem upravljanju.

7OP se odziva na **inter- in multidisciplinarne izzive**, ki zadevajo področja, kot so okolje, energija, transport in biotehnologija, na primer z večtematskim razpisom za predloge o biorafinerijah⁶ ter s pomočjo pri oblikovanju in izvajanju evropske strategije za morsko in pomorsko raziskovanje. Čisto tehnološko raziskovanje dopolnjujejo prizadevanja za boljše razumevanje temeljnih dejavnikov pri razvoju družbenega in gospodarskega razvoja v Evropi. Podpora socio-ekonomskim znanostim in družbenim vedam je dokazala smiselnost novih možnih politik (kot npr. v primeru nedavne finančne krize).

S skupnimi močmi, združevanjem virov in razvijanjem skupnih strategij s „**skupnim oblikovanjem programov**“ se bo v prihodnje mogoče bolj učinkovito spoprijeti z velikimi

⁶ UL C 226, 3.9.2008, str. 20.

družbenimi izzivi. Strateški načrt za energetska tehnologija lahko služi kot model za razvijanje postopkov in orodij za bolj učinkovito vključitev vlad, gospodarstva in raziskovalne skupnosti prek usmerjevalne skupine držav članic, evropskih industrijskih pobud ter evropske zveze organizacij za energetske raziskave, ki vse temeljijo na usklajenem evropskem strateškem raziskovalnem načrtu.

... pa tudi na potrebe realnega gospodarstva...

V okviru 7OP je prišlo do obnovljene zaveze o izpolnjevanju potreb gospodarstva, zlasti v okviru sodelovanja z evropskimi tehnološkimi platformami (ETP). Obstojećih 36 ETP prispeva pri usklajevanju in združevanju prizadevanj v R&R, zlasti na področjih z visoko udeležbo gospodarstva, kot so IKT, nanotehnologije, energija, transport in vesolje. V sodelovanju z državami članicami in prek nacionalnih tehnoloških platform, ETP ustvarjajo strukturni učinek, ki znatno presega okvirni program⁷. V nekaterih primerih so imele ETP za posledico ustanovitev skupnih tehnoloških pobud.

Napredek pri doseganju 15-odstotne ciljne udeležbe MSP ni izpolnil pričakovanj. Če bi po meri izdelane podporne sheme za MSP, kot je nedavno ustanovljena pobuda EUROSTARS, namenjena raziskovalno intenzivnim MSP, zbudile veliko zanimanje, bi bilo treba dodatno premisliti o uporabnosti ciljev in trenutnih instrumentov za MSP ter jih analizirati.

Za sredstva iz novega Sklada za financiranje na osnovi tveganja (RSFF), ki ga skupaj financirata 7OP in Evropska investicijska banka ter ki zagotavlja posojila za zelo tvegane naložbe v R&R, vlada veliko povpraševanje gospodarstva, zlasti srednje velikih podjetij. Trenutna posojila so bila odobrena podjetjem s področij energije, IKT, bioloških ved in avtomobilizma v 14 evropskih državah ter bodo v letu 2009 še razširjena.

... ter polno izkoriščanje potenciala EU za R&R z optimizacijo skladnosti in sinergije med politikami in instrumenti

Spričo številnih prednostnih nalog je bolj kot kadar koli prej pomembno poudariti vrednost raziskav Skupnosti pri doseganju ciljev EU za trajnostno rast in zaposlovanje. Polno izkoriščenost raziskovalnega potenciala EU pa je mogoče doseči le z boljšo usklajenostjo politik in instrumentov, povezanih z raziskavami, inovacijami in izobraževanjem na nacionalni ravni in ravni EU, predvsem pa z usklajenostjo instrumentov Skupnosti za financiranje, vključno s programom za konkurenčnost in inovativnost, programoma izobraževanja in vseživljenjskega učenja ter strukturnimi skladi. Takšno usklajevanje bi bilo potrebno tako pri njihovi zasnovi kot pri izvedbi.

Evropa še vedno zaostaja pri preoblikovanju znanja in rezultatov raziskav v inovativne proizvode in storitve. Treba je odpraviti ovire, ki preprečujejo prost pretok znanja, tehnologij in proizvodov, v katere so te vdelane. Ukrepi na strani povpraševanja, kot so standardizacija, javna naročila in regulacija pa lahko prispevajo pri nastajanju trgov za inovativne proizvode, ki se odzivajo na potrebe družbe („vodilni trgi“)⁸.

Zlasti v sedanji krizi je nenehen izziv iskanje ravnovesja med potrebo po kratkoročnem spodbujanju povpraševanja in „pametnimi“ naložbami v R&R, ki podpirajo odločitev Evrope, da postane nizkoogljično, na znanju temelječe gospodarstvo. Te so v ospredju tudi v okviru

⁷ [ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/evaluation-etps.pdf](http://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/evaluation-etps.pdf)

⁸ COM(2009)116: Strategija za R&R IKT in inovativnost v Evropi: Postaviti višje cilje

Evropskega načrta za oživitev gospodarstva⁹: naložbe v energetske učinkovitost za ustvarjanje delovnih mest in varčevanje z energijo, čiste tehnologije v nizkoogljičnih trgih prihodnosti za krepitev sektorjev, kot sta gradbeništvo in avtomobilizem, ter infrastruktura in medsebojno povezovanje za spodbujanje učinkovitosti in inovacij.

3.3 Odpiranje raziskav EU v svet

Zaradi velikih svetovnih izzivov, kot so podnebne spremembe, revščina, nalezljive bolezni, ogrožena preskrba z energijo, hrano in vodo ter varnost državljanov, je še toliko očitnejša potreba po učinkovitem **mednarodnem sodelovanju v raziskavah**. Cilj 7OP je podpreti skupne raziskovalne dejavnosti na področjih v skupnem interesu, od katerih imajo koristi EU in tretje države, s številnimi novimi shemami, kot so posebni ukrepi mednarodnega sodelovanja, ciljno usmerjeni razpisi, tesno sodelovanje projektov („twinning“) in usklajeni razpisi na ravni programov. Dejavnosti mednarodnega sodelovanja so tako bolj vključene v celoten program in se več ne obravnavajo kot ločena dejavnost.

Nov evropski strateški okvir za mednarodno sodelovanje v znanosti in tehnologiji poudarja potrebo po okrepljenem partnerstvu med državami članicami in Skupnostjo, če želimo učinkovito prispevati k stabilnosti, varnosti in blaginji v svetu. Ta okvir omogoča odpiranje ERP v svet z vključevanjem evropskih sosed prek vključevanja v 7OP, spodbujanjem sodelovanja s ključnimi tretjimi državami z določitvijo geografskih in tematskih področij ter izboljšanjem okvirnih pogojev za mednarodno sodelovanje v znanosti in tehnologiji, kot so svetovne raziskovalne infrastrukture, mobilnost raziskovalcev, vzajemno odpiranje raziskovalnih programov in pravice intelektualne lastnine.

Znanost in tehnika ponujata številne rešitve za zmanjšanje revščine in socio-ekonomski razvoj v Afriki. Partnerstvo Afrika-EU na področju znanosti, informacijske družbe in veselja¹⁰ zagotavlja podlago za združevanje financiranja razvoja in raziskav iz evropskih in nacionalnih virov za projekte, ki so povezani s potrebami Afriške unije in njenih držav članic.

Mednarodni termonuklearni poskusni reaktor predstavlja velik korak naprej pri dokazovanju uresničljivosti preskrbe z obiljem čiste energije z uporabo tehnologije jedrske fuzije. Kot edinstven globalni projekt, ki je plod resničnega sodelovanja, predstavlja tudi pomemben in zahteven preskusni primer zasnove, upravljanja in financiranja velike mednarodne znanstvene infrastrukture.

3.4 Izboljšanje upravljanja, nadzor in poenostavitve

Eden temeljnih ciljev 7OP v povezavi z upravljanjem je čim večji izkoristek vsakega eura, vloženega v raziskave (učinek) ob hkratnem zagotavljanju, da je financiranje raziskav v skladu s pravili (zakonitost in pravilnost) in da je finančni vpliv napak čim manjši (popravek). Čeprav se ti cilji med seboj ne izključujejo, se je včasih med njimi treba odločati, doseganje ravnovesja med cilji in omejenimi sredstvi, ki so na voljo za vsakega od njih, pa je odločilnega pomena za uspeh programa.

Za uspeh programa jamčijo visoko konkurenčni razpisi in njihova neodvisna znanstvena ocena. Procesi upravljanja, postopki in orodja morajo biti preprosti in učinkoviti, da se

⁹ COM(2008)800: Evropski načrt za oživitev gospodarstva

¹⁰ http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_action_plan_science_en.pdf

zagotovi odgovorno vlaganje sredstev Skupnosti in prepreči administrativno breme. Poleg dosežkov, opisanih v oddelku 2, je napredek pri poenostavljanju očiten:

- Povračilo stroškov se poenostavlja s postopnim uvajanjem pavšalnih zneskov in povprečin, poročanje o dejanskih stroških pa se ohrani, ko upravičenec navede, da je to enostavneje.
- Postopoma se uvajajo metodologije za povprečne stroške dela. To je zelo pomemben korak, saj stroški dela ostajajo glavni vzrok napak. Njihova uporaba pa bo v prvi pilotski fazi mogoča samo pri omejenem številu upravičencev.
- Dokumentacija je bila v celotnem programu poenostavljena in usklajena, nova elektronska orodja pa lajšajo pogajanja o pogodbah.
- Pogostost poročanja je bila zmanjšana, za zbiranje finančnih poročil pa je bil uveden spletni sistem.
- Upravičencem so na voljo jasno zapisana navodila in telefonska pomoč.

Vendar je poenostavitev mogoča le v danem pravnem okviru, zlasti finančne uredbe Skupnosti ter pravil za udeležbo in razširjanje. Glede na to, da Komisija sama ne more spremeniti teh pravil, si prizadeva predvsem za odpravo administrativnih ovir, poenostavitev postopkov in zagotavljanje jasnih smernic. Te postopne spremembe so sicer korak v pravo smer, vendar se krepi zavedanje, da bodo pri pravi in večji poenostavitvi potrebne spremembe samih pravil¹¹, obenem pa bo treba število napak v transakcijah obdržati na sprejemljivi ravni. Zato bo v zvezi s tem potrebno:

- strinjanje vseh zadevnih akterjev o pravem ravnotežju med odgovornostjo in tveganjem. ERAB je Evropski parlament in Svet pozval, naj v financiranju raziskav omogočita pristop, ki temelji na zaupanju in dopušča tveganja. Komisija je v svojem sporočilu „Na poti k skupnemu dogovoru o konceptu sprejemljivega tveganja napak“¹² objavila predloge za medinstitucionalno razpravo in mdr. za področje raziskav v letu 2010 načrtuje predložitev podrobne analize sprejemljivega tveganja, če bo proračunski organ to ustrezno podprl;
- izčrpen pregled finančnih pravil Skupnosti, povezanih s prihodnjimi okvirnimi programi, ki ga pripravijo zakonodajni organi. Ta naj bi omogočil večjo jasnost in manj bremen pa tudi učinkovitejšo uporabo novih instrumentov, ki predstavljajo temelj za bolj strateško upravljanje raziskovalnih programov.

Za leto 2010 je načrtovano sporočilo Komisije in ob tej priložnosti bi bil pravi čas za razmislek o teh temah.

Raziskovalni načrt EU je vedno bolj usmerjen k doseganju ciljev politik, ki so povezani s širšimi gospodarskimi, družbenimi in okoljskimi izzivi. Zato bi bilo treba razmisliti o alternativah za neposredno upravljanje in tako povečati vpliv in strukturni učinek raziskovalne politike EU ter povezanega financiranja v podporo ciljem celotne politike. Agenciji, ustanovljeni za izvajanje delov 7OP, Izvajalska agencija za raziskave in Izvajalska agencij ERS, sta pripomogli k učinkovitemu upravljanju povečanega proračuna 7OP brez

¹¹ Poročilo o naknadni oceni 6OP:

¹² http://ec.europa.eu/research/reports/2009/pdf/fp6_evaluation_final_report_en.pdf
COM(2008)866.

neposrednega povečanja števila osebja Komisije. Vse svoje naloge bosta agenciji prevzeli v letu 2009. Ocene teh agencij bodo pripomogle k nadaljnji optimizaciji njenega delovanja, s čimer bo omogočeno upravljanje veliko večjih raziskovalnih proračunov, hkrati pa bo projektno in finančno upravljanje ločeno od oblikovanja politik. Večjo težo bi bilo treba dati pristopom, katerih cilj je povečanje strukturnega učinka finančne podpore v partnerstvu z interesnimi skupinami in državami članicami (kot v primeru skupnih tehnoloških pobud in naložb iz člena 169).

4. SKLEPI

Sedmi okvirni program se prilagaja v skladu s ciljem EU, da postane nizkoogljična, na znanju temelječa družba. Prizadeva si za spodbujanje pospeševalnega učinka na javna in zasebna vlaganja v R&R ter za raznolikost instrumentov za doseganje čim večje evropske dodane vrednosti.

7OP ostaja bistveni instrument za spodbujanje znanstvene odličnosti in tehnološkega razvoja, zanj pa je značilno, da se odziva na prednostne naloge EU ter potrebe gospodarstva in družbe. V trenutnem neugodnem gospodarskem položaju je ta program še pomembnejši. 7OP prispeva k nepretrganim raziskovalnim prizadevanjem v zasebnem in javnem sektorju, kot ponazarjata pobudi javno-zasebnega partnerstva za zelene avtomobile ter energetske učinkovite stavbe in tovarne prihodnosti, ki sta nastali v okviru evropskega načrta za oživitev gospodarstva.

Komisiji bo v zvezi z nadaljnjim izboljšanjem in morebitno prilagoditvijo 7OP svetovala neodvisna skupina strokovnjakov, ki bo opravila **vmesno oceno 7OP**. Njihov mandat bi bilo treba sprejeti jeseni 2009, oceno pa zaključiti jeseni 2010.

Analiza in posebne teme, predstavljene v tem sporočilu in pripadajočem delovnem dokumentu služb Komisije, predstavljajo podlago za bližajočo se vmesno oceno in nadaljnje politične razprave v Svetu, Parlamentu in z interesnimi skupinami. Te bi morale obravnavati naslednja ključna vprašanja:

- Kako se lahko izboljša vpliv 7OP in prihodnjih okvirnih programov na oblikovanje Evropskega raziskovalnega prostora?
- Ali so novi ukrepi (ERS, skupne tehnološke pobude, člen 169, RSFF) učinkoviti glede na zastavljene cilje?
- Kako se lahko še izboljšata vpliv in dodana vrednost, ki zadevata različne znanstvene discipline, gospodarske sektorje in področja politik, da bi bilo mogoče bolje premagovati velike družbene izzive?
- Ali 7OP ustrezno opravlja nalogo umeščanja Evrope na svetovni zemljevid znanosti in tehnologije?
- V kolikšni meri so bili ukrepi za poenostavitev uspešni? Ali bodo nadaljnji ukrepi prinesli zelene rezultate ali bodo potrebni radikalni novi pristopi?

Ugotovitve te vmesne ocene bodo pomembne ne le za morebitno revizijo 7OP, temveč bodo odločilno vplivale tudi na razprave o prihodnjih finančnih okvirih Evropske unije, lizbonski strategiji za obdobje po letu 2010 in na naslednji okvirni program.